

Универзитет уметности у Београду,
Факултет драмских уметности

Национални научни скуп
НАДА: Науке у драмским уметностима
5-6. децембар 2023.

Књига апстраката

НАДА

НАУКЕ У ДРАМСКИМ УМЕТНОСТИМА

МОЋ ПРИЧЕ

75 година Факултета драмских
уметности у Београду

*Универзитет уметности у Београду,
Факултет драмских уметности*

*Национални научни скуп
НАДА: Науке у драмским уметностима
5–6. децембар 2023.*

КЊИГА АПСТРАКАТА

НАДА: НАУКЕ У ДРАМСКИМ УМЕТНОСТИМА

КЊИГА АПСТРАКАТА

Уредници: Милан Ђорђевић и Јелена Кнежевић

Факултет драмских уметности,
Београд, 2023.

Програмски одбор

др Невена Даковић, ред. проф, ФДУ, председавајућа
др Ана Мартиноли, ред. проф, ФДУ, председавајућа

Академик др Зоран Пауновић, ред. проф. Филозофски факултет,
Универзитет у Новом Саду

др Бојан Јовић, научни саветник, ИКУМ, Београд

др Милена Драгићевић Шешић, проф. емерита, ФДУ

др Љиљана Мркић Поповић, проф. емерита, ФДУ

др Иван Меденица, ред. проф, ФДУ

др Ирена Ристић, ред. проф, ФДУ

др Љиљана Рогач Мијатовић, ванр. проф, ФДУ

Организациони одбор

др Јована Караулић, доцент, ФДУ, председавајућа

др Биљана Митровић, научни сарадник, ФДУ

Милица Илчић, м.а. асистенткиња у настави, ФДУ

Јелена Кнежевић, м.а. асистенткиња у настави, ФДУ

Милан Ђорђевић, м.а. истраживач сарадник, ФДУ

мр Горана Венцл, Институт ФДУ

мр Александра Протулипац, Институт ФДУ

САДРЖАЈ

УВОД -----	7
ПЛЕНАРНА ПРЕДАВАЊА	
Значења деколонизације у настави културне политике и културног менаџмента, Милена Драгићевић Шешић -----	9
Традиција и иновације у студијама позоришта и извођења на ФДУ, Иван Меденица -----	11
НАУЧНА ИЗЛАГАЊА	
Етика вештачке интелигенције, наде и страхови, Дивна Вуксановић -----	14
Новостворена реалност и култура мимова, Софија Дрецун -----	15
Дигитална живост, сећање и афективна економија, Влатко Илић -----	17
Медији у функцији развоја друштвеног активизма, Милица Илчић -----	18
Политике коришћења глобалних платформи: садржај и етика пословања, Иконија Јефтић -----	19
Изазови процеса: контекстуализација резиденцијалних политика у извођачким уметностима, Јована Караулић -----	21
Скрам тимови унутар позоришних институција и пројеката – нов назив или нове праксе?, Јелена Кнежевић -----	23
Изазови развоја капацитета уметника на периферијама европских извођачких уметности, Ксенија Марковић Божовић, Татјана Николић -	24
(Зло)употреба вештачке интелигенције у медијској продукцији – изазови у борби против дезинформисања публике, Ана Мартиноли -----	26
Балкан hard-boiled: Трилер серије на националним екранима, Александра Миловановић, Вања Шибалић -----	27

Наука у функцији друштвеног развоја: активирање јавних ресурса за и са локалном заједницом, Нина Михаљинац -----	29
Трендови и перспективе развоја европских и српских медијских индустрија, Мирјана Николић -----	30
Хронотоп изгубљеног града у представама Југословенског драмског позоришта (1991–1999), Огњен Обрадовић -----	32
Отворен приступ научној литератури у дигиталном добу: Између профита и дијалога, Андреа Пјевић -----	33
Битеф и прва генерација његових критичара, Ксенија Радуловић -----	34
Синергија у тимском раду као фактор успеха независног позоришта у Србији и региону, Маја Ристић -----	36
Културне и креативне индустрије у универзитетским студијским програмима, Љиљана Рогач Мијатовић -----	38
Хипертекст и манифестација поетског: лутања у дигиталном простору, Маша Сеничић -----	39
Наратив и догађај у драматизацијама руских класика (Толстој, Достојевски, Гончаров), Ениса Успенски -----	41
Партиципативне праксе одлучивања у сектору културе – случај Форума за културу, Вирџинија Ђековић Микетић -----	42

УВОД

У доба глобалне неизвесности, јасно је да ће различити изазови имати дугорочне импликације на све области живота укључујући и области креативног и уметничког стваралаштва, медија и културе. У том контексту појавили су се бројни модели уско повезани са потребом трансформације постојећих и успостављања нових пракси у области уметности, културе и медија, намећући потребу за изналажењем нових теоријских и истраживачких приступа заснованих на креативности и иновацијама.

Национални научни скуп НАДА: Науке у драмским уметностима, који се организује у оквиру програмских активности обележавања 75 година Факултета драмских уметности, својом програмском оријентацијом и структуром представља платформу за годишњу презентацију резултата у свим научним областима које се изучавају на Факултету драмских уметности, као и актуелним истраживањима и пројектима која се реализују на ФДУ (Фонд за науку Републике Србије, COST, Хоризонт 2020, Креативна Европа и други), пратећи савремене друштвене и образовне токове.

ПЛЕНАРНА ПРЕДАВАЊА

др Милена Драгићевић Шешић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

milena.dragicevic.sesic@fdu.bg.ac.rs

Значења деколонизације у настави културне политике и културног менаџмента

Деколонијалност је нови задатак наставе културне политике и културног менаџмента у Европским и северноамеричким програмима, али и у програмима који долазе са периферија светског научног и културног система. Сви они настоје да дају одговоре и представе своје позиције: од афричких универзитета преко латиноамеричких до балканских програма који настоје да се врате сопственим знањима и традицијама, али и оних у западном свету који су настали управо као плод акумулације капитала услед колонијалних освајања. Циљ овог излагања је да покаже на које се начине овај задатак реализује кроз теоријске постулате постколонијалних теорија с једне стране и политике бриге и солидарности према маргинализованим (subaltern, енг.) с друге. Излагање ће показати шта деколонизација суштински значи за истраживања у домену културне политике, али подједнако и за наставу и за праксу, те шта значи деколонизовати знање у овом домену, посебно са становишта оних „аутоколонизованих“ управо у процесима ослобађања од турског ропства (иако се за време турске власти користе термини јарам, ропство, ни у светској ни у нашој литератури не употребљава се термин колонизација, ни турске колоније, иако је суштински отоманска империја заснована на сличном принципу, а положај освојених народа суштински био сличан положају у колонијама). У истраживањима културне политике сва комплексност савремене друштвене организације углавном је сагледавана коришћењем метода различитих дисциплина, од социологије и антропологије, до права, политичке и економске теорије. Сама историја је ретко узимана у обзир као да никакве последице претходни системи, а посебно различити окупациони системи, нису остављали на друштвену структуру па ни на културни систем. Основно истраживачко питање овог рада је како се успоставља трансдисциплинарни постколонијални приступ у настави културне политике и културног менаџмента, који ће полазити од „потчињеног“, субалтерног, од потребе одбацивања наметнутог турског/аустроугарског и истовременог прихватања „ненаметнутог“ европског знања као сопственог (аутоколонијација, Кјосев А.). Како се борити против националистичких тумачења појединих културно-политичких акција (нпр. различите интерпретације стварања српскохрватског

језика у Бечу), те злоупотребе јавних политика у домену културе сећања и политике споменика у овом смислу. Резултат излагања треба да води ка пледоајеу за нове јавне, а посебно научне политике у домену друштвено-хуманистичких наука, којима ће се отворити путеви за сагледавања развоја сопствене уметности и културе ван уобичајене европоцентричне перспективе која нас смешта на периферију, већ из сопствене перспективе која ће узимати у обзир локалне субалтерн популације и различите начине ре-конструкције знања.

Кључне речи: *деколонијалност, субалтерн перспектива, политике солидарности, политике бриге, научне политике*

др Милена Драгићевић Шешић је професорка емерита Универзитета уметности у Београду. У досадашњем раду била је ректорка Универзитета уметности (2001–2004) и руководитељка УНЕСКО Катедре за интеркултурализам, менаџмент уметности и медијацију на Балкану (2004–2019). Активна је као гост-предавач на универзитетима широм света, експерткиња Савета Европе, УНЕСКО-а, Европске културне фондације, председница жирија Европске награде за културну политику. Објавила је 20 књига: *Култура и уметност отпора* (2018), *Уметност и алтернатива* (1992/2012), *Култура – менаџмент, анимација, маркетинг* са Б. Стојковићем (VII издања, шест превода), *Неофолк култура* (1994), *Vers les nouvelles politiques culturelles* (2015), *Менаџмент уметности у турбулентним околностима* (2005, четири превода) и *Интеркултурна медијација на Балкану* (2004, четири превода) обе са С. Драгојевићем; коуредница је зборника *Cultural Sustainability in European Cities: Imagining Europolis* (2015), *Cultural Policy in Times of Rising* (2018) итд. Превођена на 17 језика. Добитница је француског Ордена командира академске палме 2003. и Велике златне плакете Универзитета уметности 2004. и 2019, те први ENCATC Fellowship Laureate за животно дело у домену културне политике и менаџмента 2019. године.

др Иван Меденица

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

ivan.medenica@fdu.bg.ac.rs

Традиција и иновације у студијама позоришта и извођења на ФДУ

Циљ овог излагања јесте да покаже на који начин су, годинама уназад, на Факултету драмских уметности биле иновирани студије позоришта, раније познате као театрологија, односно они предмети који спадају у ову научну дисциплину. Иновације су полазиле од традиције, која се може свести на поштовање потребе главних, стручно-уметничких студија, као и чињенице да се на основним студијама на ФДУ не школују теоретичари драме и позоришта, него њихови ствараоци. Дobar пример доследног поштовања традиције, који се, услед ретроградних тенденција у друштвима и културама бивше Југославије, парадоксално показује као најпрогресивнија могућа „иновација“ је то што се предмет Историја јужнословенског позоришта и драме није мењао, већ је у његовом називу само једна реч измењена: уместо југословенског стоји јужнословенског. На предмету Историја светског позоришта и драме иновације су континуиране и постепене. Оне су ишле у распону од кондензовања предмета и проблемског изоштравања грађе која се изучава до, насупрот томе, његовог ширења увођењем вежби, те петог и шестог семестра на основним студијама. Вежбе пружају студентима увид у најзначајније савремене инсценације светске драмске класике и дају оруђе за њихову анализу, док су пети и шести семестар омогућили да се програм прошири на изучавање европског позоришта и драме до краја XX века и, што је можда још битније, да предмет оправда име тако што, у духу деколонизујућег дискурса у хуманистици, обухвата и изучавање традиционалних облика незападног позоришта. Последње, али не најмање значајно: на теоријским докторским студијама, ова научна дисциплина је проширена савременим теоријско-методолошким претпоставкама, те је преформулисана у студије позоришта и извођења.

Кључне речи: *театрологија, методологија, студије позоришта и извођења, иновације, деколонијализам*

др Иван Меденица, запослен је на Факултету драмских уметности (Београд) као професор на предметима Историје светске драме и позоришта и Увод у позориште и студије перформанса. Меденица је гостујући предавач на Humboldt University (Берлин), The Yale School of Drama (САД), Универзитету у Клужу (Румунија), AGRFT (Љубљана), NATFIZ (Софија) и др. Меденица је активан позоришни критичар, добитник шест националних награда за најбољу позоришну критику. Његова књига Трагедија иницијације или непостојани принц награђена је као најбоља књига о позоришту објављена у Србији (2017) и преведена на словеначки и македонски језик. Био је уметнички директор Стеријиног позорја у Новом Саду, водећег националног позоришног фестивала у Србији, и један од главних уредника часописа Театрон. Био је стипендиста Academie Schloss Solitude у Штутгарту и International Research Center for Interweaving Performance Culture на Freie Universität у Берлину. Члан је Извршног одбора Међународног удружења позоришних критичара. Меденица је био уметнички директор Битефа (Београдског међународног позоришног фестивала) у периоду 2016–2023. Одликован је француском медаљом Chevalier des Arts et des Lettres.

НАУЧНА ИЗЛАГАЊА

др Дивна Вуксановић

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

divna.vuksanovic@fdu.bg.ac.rs

Етика вештачке интелигенције, наде и страхови

Текст саопштења бави се основним етичким питањима у области вештачке интелигенције. С обзиром на то да је реч о релативно новој области истраживања, независно од актуелне интерактивне праксе, ауторка у чланку истиче наде и страхове везане за ову област АИ деловања, посматрано из угла филозофије медија. Један правац испитивања тиче се употребе АИ у сврхе које поштују традиционалне моралне стандарде по узору на Кантова и Хегелова етичка становишта, док други реферише на могуће опасности злоупотребе АИ, посредством освајања аутономије мишљења, одлучивања, понашања, те њеног неконтролисаног коришћења у ратне/војне/терористичке сврхе.

Кључне речи: *етика АИ, аутономија, употреба, злоупотреба, филозофија медија*

Дивна Вуксановић рођена је у Београду. Дипломирала је на Факултету драмских уметности, као и на Филозофском факултету у Београду. Године 1992. магистрирала је на Факултету драмских уметности у области театрологије, а 1998. године докторирала на Филозофском факултету у области савремене филозофије и естетике. Године 2011. изабрана је за редовну професорку Факултета драмских уметности у Београду, на Катедри за теорију и историју, где предаје на предметима: Естетика, Савремена естетика, Естетика комуникација, Естетика медија, Теорија културе, Филозофија медија, Методологија научно-истраживачког рада и Поетика, на свим нивоима студија. Предаје и на основним и мастер студијама Факултета примењених уметности у Београду. Такође, на докторским студијама Електротехничког факултета у Београду предаје на предмету Комуникологија. Чланица је УО Естетичког друштва Србије и председница Удружења грађана за уметност, културу, медије и друштвена питања „Млади грашак“ из Београда. До сада је објавила преко сто научних и стручних радова, шест научних студија у домену филозофије, а приредила је и десетак научних публикација из области естетике, филозофије медија и културе. У области литерарног стваралаштва, објавила је 13 књига (поезија, поетска проза, кратке приче, књиге за децу, романи); реализоване су јој и три радио-драме у оквиру Драмског програма Радио Београда.

Софија Дрецун

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

sofijadrecun@gmail.com

Новостворена реалност и култура мимова

Покушаји да се створи имерзивна виртуелна реалност (IVR) не престају, већ само постају већи и скупљи, али не и прогресивно успешнији. Који фактори утичу на успешност једног IVR система осим технолошког напретка? Неки од препознатих елемената IVR-а су култура и језик, стога предмет анализе ове студије представља интеграција и утицај интернет мимова унутар окружења IVR-а и како ова интеграција утиче на искуство корисника, интеракцију и комуникацију. Посебна пажња биће усмерена на разумевање начина интеграције мимова у VR окружење, и категоризацију њихове употребе на основу места творбе. Циљ истраживања је допринети разумевању културног изражавања и комуникације унутар домена IVR-а и истакнути потенцијал мимова као алата за ангажовање и семантичко изражавање у имерзивним виртуелним просторима. Истраживање ће користити комбиновани методолошки приступ који обухвата мета-анализу пажње и ангажованости корисника у IVR-у, квалитативне методе – интервјуе с корисницима, као и анализу садржаја самих мимова и начина на који су представљени унутар IVR окружења ради њихове даље категоризације. У светлу иновативних приступа креирању имерзивног садржаја, студија предлаже развој стратегија које мимове сматрају везивним ткивом између технолошке иновације и културе, чиме се обогаћује корисничко искуство у дигиталном простору. Анализа наглашава потенцијал мимова да постану кључни елементи у обликовању имерзивних наратива и искустава, наговештавајући ново поглавље у интеракцији човека и виртуелне стварности.

Кључне речи: *корисничко искуство, интеракција човек–рачунар, дигитална субкултура, когнитивно оптерећење, семантичко истраживање*

Софија Дрецун, истраживачица нових медија с дугогодишњим продајним и развојним искуством у ИТ сектору, маркетингу и менаџменту медија. Завршила је основне студије менаџмента и продукције позоришта, радија и културе као стипендисткиња фонда Доситеја. Успешно је одбранила мастер рад на тему Интернет религија као алтернативни и нерегулисани системи веровања у новомедијском простору који је представљен на више међународних конференција. Тренутно је докторанткиња на Факултету драмских уметности Универзитету уметности у Београду, са истраживачким интересом усмереним

на дигитално друштво и културу. Тренутно се бави истраживањем социо-културних динамика имерзивних виртуелних светова. Широко искуство у стратешкој продаји услуга развоја софтвера и хардвера у разним индустријама обогатило је њен приступ истраживању, омогућавајући јој да сагледа нове медије из различитих перспектива.

др Влатко Илић

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

vlatko.ilic@fdu.bg.ac.rs

Дигитална живост, сећање и афективна економија

У излагању ћемо се подробније бавити концептом дигиталне живости Филипа Аусландера, и то у једном шире успостављеном контексту разматрања изведби – како уметничких, тако и културалних и друштвених. Указујући на могућа, различита интерпретативна упоришта, наш циљ јесте да у теоријском смислу артикулишемо кључна питања која се тичу сећања и преноса знања у савременој култури, а с обзиром на актуелне процесе дигитализације који теже да обухвате живот у целости.

Кључне речи: *филозофија медија, медијска култура, културалне изведбе, извођачке уметности, емоције*

Влатко Илић (Београд, 1981) ванредни је професор на Факултету драмских уметности у Београду. Аутор је књига *Савремено позориште: естетско искуство и преступничке праксе* (Стеријино позорје, Нови Сад 2018) и *Увод у нову теорију позоришта* (Нолит, Алтера, Београд 2011), и коаутор књиге *Нова критичка теорија: филозофија забаве, са Дивном Вуксановић и Драганом Ђаловићем* (Естетичко друштво Србије, Београд 2021). Поред научно-истраживачког рада, Влатко Илић је активан и у области уметничког стваралаштва. Добитник је Специјалне Стеријине награде за режију представе *Сам крај света*, по тексту Ж. Л. Лагарса, у продукцији Малог позоришта „Душко Радовић”, а међу његовим делима посебно се издвајају позоришне инсталације настале у сарадњи са Војиславом Клачаром: *Радикална интимност*, Theaterhaus G7, Манхајм 2023; *Формирање X Владе Краљевине Корете*, Hebbel Theater, Берлин 2009; и друге. Гостујући је предавач на Факултету умјетности у Подгорици и Факултету примењених уметности у Београду.

Милица Илчић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

milica.ilcic@fdu.bg.ac.rs

Медији у функцији развоја друштвеног активизма

У савременом свету медији, поготову дигитални медији, играју кључну улогу у развоју друштвеног активизма јер омогућавају ширење информација, мобилизацију и подизање свести о друштвеним проблемима. Медији пружају платформу за изражавање и дељење идеја и ставова, а кроз различите медијске изразе (новински чланци, ТВ и радио програм, друштвене мреже) појединци или групе грађана могу изнети своје мишљење о друштвеним питањима. Уколико се медији употребљавају на прави начин, они могу играти кључну улогу у погледу мобилизације људи, било да је реч о организацији протеста или кампање.

Кључне речи: *медији, друштвени активизам, мобилизација*

Милица Илчић, асистенткиња на Факултету драмских уметности и докторанд на Катедри за менаџмент културу и медија, рођена је 1990. године у Београду. Након дугогодишњег рада у ПР агенцији, започиње консултантски рад у области комуникација. Менторка је многобројних студентских пројеката, међу којима се издваја Флуks радио и Фестивал студентског филма. Мајка две девојчице, Мие и Петре.

Иконија Јефтић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

ikonija.jeftic.96@hotmail.com

Политике коришћења глобалних платформи: садржај и етика пословања

Усложњавањем друштвених мрежа као комуникационог феномена специфичног за дигитално доба долази до метаморфоза у медијском садржају и у традиционално дефинисаним позицијама у ланцу комуникације садржаја од аутора-продуцента до потрошача-публике. Суочавајући се са комплексностима друштвених мрежа које су у овом тексту доминантно позициониране као платформе за дељење садржаја, рад анализира њихов вишеструки идентитет, односно функционалност из перспективе корисника, као и неравноправан однос врсте и интензитета утицаја на публику и, последично, друштво и изостанка јасно регулисане одговорности и санкција које платформе сnose за садржај који се на њима налази. Текст је заснован на истраживању спроведеном у две фазе: теоријско квалитативно истраживање које је дефинисало вишеструки идентитет платформи и истражило механизме утицаја на кориснике и садржај; и студију случаја видеа из шуме Аокигахара јутјубера Логана Пола, који је одабран као репрезентативан пример уочених феномена. Утврђено је да платформе истовремено јесу: информационо-комуникационо-технолошка средства, медији, уредници, продуценти и регулатори. Вишеструки идентитет ставља их у позицију да врше јак утицај на формате и вредносно-идејне компоненте садржаја, али да за тај утицај формално не сnose одговорност што имплицира неопходност јасније регулативе на националним и/или транснационалним нивоима, али и потребу за снажнијим саморегулаторним механизмима. Такође, установљена је корелација модела вршења утицаја са инструментима културних политика које државе примењују на свом културном простору. Овакво истраживање би могло бити потпора законодавним иницијативама у покушају да се од корпорација захтева одговорност и адекватније регулисање садржаја тако да примарни критеријум не буде само профит, већ и естетска и вредносно-идејна компонента доступних садржаја, као и брига о јавном интересу.

Кључне речи: *дигитализација, друштвене мреже, одговорност компанија, прозјумери, регулација*

Иконија Јефтић је завршила основне студије на Факултету драмских уметности у Београду, на Катедри за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе и мастер студије на смеру Дигитална трансформација медија и културе. Похађа докторске студије Менаџмента културе и медија на истом факултету. Главна поља интересовања у академској сфери су јој истраживачки рад у области дигиталних медија и културних политика, док се у пракси фокусира на уметнички документарни и играни филм. Добитница је награде АРХОНТ за иновативну идеју и успешан менаџмент, коју додељује Факултет драмских уметности. У досадашњој практичној каријери издваја се ангажман у филмској продукцији, а била је продуценткиња и део организационих тимова неколико позоришних представа и великог броја филмских, музичких и фестивала извођачких уметности. Оснивач је и продуценткиња КОРТИЗОЛ продукције, која је усмерена на окупљање аутора заинтересованих за уметнички и ангажовани филм. Од 2021. до 2023. године је члан извршног одбора удружења ДОКСрбија у оквиру ког је највише ангажована на вођењу едукативних пројеката.

др Јована Караулић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

jovanakaraulic@gmail.com

Изазови процеса: контекстуализација резиденцијалних политика у извођачким уметностима

Рад испитује сложеност примена резиденцијалних политика у контексту извођачких уметности. У последњим деценијама резиденцијалне политике су постале важан инструмент подршке уметницима у пољу извођачких уметности у њиховом процесу креирања, док њихова имплементација захтева пажљиву контекстуализацију како би се осигурало задовољење специфичне потребе извођачких пракси и њихових креативних заједница. Такође, у раду ће бити анализирана разноликост изазова с којима се уметници извођачког поља суочавају пре и током резиденцијалних програма, укључујући притисак да стварају, очекивања од стране организација и заједница у погледу резултата, као и потребу за прилагођавањем различитим културним, друштвеним и територијалним контекстима. Емпиријском методом студије случаја, рад анализира пример добрих пракси и иновативних приступа у имплементацији резиденцијалних политика у извођачким уметностима са посебним освртом на пројекат Снажније периферије, подржан од стране Креативне Европе, као и резултате фокус групе учесника на радионици у оквиру поменутог пројекта. Кроз ову анализу, циљ рада је стварање увида и прецизније разумевање сложених динамика које карактеришу резиденцијалне политике у извођачким уметностима и њихов допринос у континуираном развоју извођачке уметничке сцене.

Кључне речи: *резиденције, извођачке уметности, јавне политике, процес*

др Јована Караулић је продуцент и доцент на Катедри за менаџмент и продукцију у позоришту, радију и култури Факултета драмских уметности где је тренутно запослена и на месту продекана. Активна је чланица Лабораторије интерактивних уметности, као и чланица мреже IETM, где учествује у раду групе за Зелену трансформацију у извођачким уметностима. Учесница је у пројектима подржаних од стране Креативне Европе, где је ФДУ један од партнера у конзорцијуму. Један је од оснивача новинског издања „Лице улице“ као и многих позоришних, медијских и уметничких иницијатива на домаћој сцени. Објављивала је чланке у релевантним научним часописима и зборницима радова са конференција на којима је учествовала. Кооснивачица је иницијативе Green

Art Incubator. Коуредница је међународне тематске публикације *Performing arts between politics and policies: implications and challenges* у издању ФДУ и АДУ из Загреба, као и публикације *How to build a network and why* у издању Кооперативе из Загреба. Ауторка је књиге *Културалне изведбе југословенства* у коиздању Клио и ФДУ.

Јелена Кнежевић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

jelena.knezevic@yahoo.com

Скрам тимови унутар позоришних институција и пројеката – нов назив или нове праксе?

Једна од тренутно највећих изазова у позоришним институцијама у Србији јесу кадровски ресурси и изазов да се запослени оснаже да у постојећим условима на иновативан и креативан начин обављају своје задатке. Овим радом смо покушали да истражимо могућности организационих промена унутар позоришних институција и комплексних позоришних пројеката које би подразумевале промену организационе структуре, интерног система организације и пословних процеса у складу са методама рада скрам тимова и њима додељеним улогама. Скрам тимови су кључна компонента у теорији скрама који се унутар агилног пројектног менаџмента издвојио као један од најзаступљенијих приступа за развој иновативних производа и услуга, а који има шируку пословну примену ван ИТ индустрије. Истраживање је показало да су вредносни систем и принципи рада скрам тимова иманентни позоришном стваралаштву. Значај примена ове врсте агилног менаџмента огледа се у успостављању научног оквира за процес који има традицију у менаџменту позоришних институција, те на тај начин на планирани, антиципативни и партиципативни начин усмерава инкременталне и еволутивне промене које воде развоју позоришног стваралаштва.

Кључне речи: *агилни менаџмент, скрам, организациони дизајн*

Јелена Кнежевић је продуценткиња и асистенткиња на Катедри за менаџмент и продукцију у позоришту, радију и култури Факултета драмских уметности у Београду. Има дугогодишње искуство рада на уметничким пројектима у јавним институцијама као и на независној сцени. Била је чланица колектива ТкХ-а (Теорија која хода), извршна директорка Битефа и помоћница директора Битеф театра.

др Ксенија Марковић Божовић

Факултет драмских уметности

Институт за позориште, филм, радио и телевизију

kсенија.markovic@fdu.bg.ac.rs

Татјана Николић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

tatjananikolic90@gmail.com

Изазови развоја капацитета уметника на периферијама европских извођачких уметности

Европски уметници и независне уметничке организације из поља извођачких уметности све чешће, у све већој мери, свој рад остварују кроз колаборативне међународне пројекте, чији нарочити аспект представља развој стручних и уметничких капацитета. Ово је посебно изражено у мање развијеним земљама, „маргинализованим“ уметничким праксама и/или цивилном сектору, у којима се неформално учење, уметнички развој и експеримент доминантно одвијају у транснационалном контексту. У том смислу, делује, да је (барем у случају „периферијалног“ стваралаштва) едукација кључна развојна димензија ЕУ пројектних пракси, које – у глобално пледираној размени културних израза, умрежавању и колаборацији, препознају производњу, трансфер и трансмисију знања као пожељну и очекивану додатну вредност. Како и у којој мери ово одговара објективним потребама уметника југа Европе, разматрамо кроз анализу резултата интервјуа са уметницима извођачких уметности из Мађарске, Румуније, Каталоније, Грчке, јужне Италије, јужне Француске и Португалије – спроведене у оквиру актуелног међународног пројекта програма Креативне Европе – „Stronger Peripheries“.

Кључне речи: *независна сцена, неформално учење, колаборативни пројекти, умрежавање, југ*

Др Ксенија Марковић Божовић (1982) научни је сарадник на Факултету драмских уметности. Дипломирала је на Факултету примењених уметности, а докторирала културу и медије на Факултету драмских уметности Универзитета уметности у Београду. Запослена је на Факултету драмских уметности у Институту за позориште, филм, радио и телевизију. Основне области њене експертизе су: културна политика и менаџмент у култури, одрживи развој и управљање позориштем, еколошке праксе у култури и уметности, културне и креативне индустрије, политика сећања. Као истраживач

учествује у текућим међународним пројектима Хоризонт 2020 – „Уметност и истраживање трансформација појединаца и друштава“ и Креативна Европа „Јаче периферије: јужна коалиција“. Поред академског рада, Ксенија је ауторка бројних пројеката намењених мапирању и промоцији српских креативних индустрија и културног наслеђа. Суоснивач је платформе Green Art Incubator.

Татјана Николић је завршила основне (2013) и мастер студије менаџмента у култури на Факултету драмских уметности (2016) и уписала докторске студије у истом домену (2017). У звању истраживача сарадника је од јуна 2021. године. Ауторка је монографије Родни односи на алтернативној музичкој сцени Србије и региона (Завод за равноправност полова Војводине, 2016), коауторка Род и рад у културном пољу Србије (Асоцијација Независна културна сцена Србије и Факултет уметности у Нишу, 2023) и коуредница зборника Дигитални хоризонти културе, уметности и медија (Факултет драмских уметност и Клио, 2022). Учесница је актуелних пројеката „Оснаживање партиципације у култури и архитектури“ са Архитектонским факултетом, ФЛУ, Факултетом за спорт и туризам Нови Сад и Институтом економских наука (Фонд за науку), „Снажније периферије: једна јужна коалиција“ (Креативна Европа и Министарство културе), „Рedefинисање менторства у менаџменту у уметности“ са Естонском академијом за музику и позориште и другим институцијама (Еразмус+) и других. Чланица је Извршног одбора националног савеза позоришта за децу и младе АСИТЕЖ Србија.

др Ана Мартиноли

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

ana.martinoli@fdu.bg.ac.rs

(Зло)употреба вештачке интелигенције у медијској продукцији – изазови у борби против дезинформисања публике

Употреба вештачке интелигенције у процесу медијске продукције бележи пораст примене у различитим сегментима – од аутоматизоване производње аудио, видео или текстуалног садржаја, побољшања квалитета садржаја, преко модерације и организације односно означавања садржаја, све до комплекснијих задатака попут генерисања идеја и сложенијих креативних текстуалних или аудио-визуелних целина. Са развојем софистициранијих и приступачнијих алата и сервиса заснованих на вештачкој интелигенцији повећава се и могућност намерног ширења лажних информација, дезинформација и обмањивања публике, што дугорочно може утицати на друштвено-политичке процесе и доминантне ставове или скупове вредности једног окружења. Текст има за циљ да мапира најчешће облике дезинформисања уз употребу ВИ, кроз анализу релевантних теоријских извора, али и одабраних примера из праксе, као и да дефинише препоруке за спречавање овог облика злонамерног и штетног утицаја на публику.

Кључне речи: *вештачка интелигенција, дезинформисање, публика, медији, продукција*

Др Ана Мартиноли је редовна професорка на Факултету драмских уметности и UNESCO MA Chair in Cultural Policy and Management. Руководитељка мастер програма Дигитална трансформација медија и културе на ФДУ, подржаном од стране ОЕБС Мисије у Србији; продуценткиња, новинарка и директорка програма београдског радија Б92 од 1997. до 2015. Области у којима истражује и предаје: дигитални медији, менаџмент медија, истраживања и развој публике.

др Александра Миловановић
Факултет драмских уметности
Катедра за теорију и историју
aleksandra.milovanovic@fdu.bg.ac.rs

мр Вања Шибалић
Факултет драмских уметности
Катедра за филмску и телевизијску продукцију
vanja.sibalic@fdu.bg.ac.rs

Балкан hard-boiled: Трилер серије на националним екранима

У протеклих неколико година приметна је експанзија регионалне (ко) продукције филмова и серија, а њихов утицај у домену меке моћи постао је саставни део локалног и глобалног друштвеног разговора. Овај процес посебно је потцртан новим стандардима криминалистичког жанра (од акционог трилера до политичке драме), који више нису доминантно англоцентрични, већ су широко потврђени варијацијама које следе трендове локализације. Циљ овог рада је да истражи пораст броја ТВ серија, посебно криминалистичког жанра, који у односу на дугу америчку и западноевропску традицију развија снажан (транс)национални тренд у Источној Европи и на Балкану у последњој деценији, (у одређеној мери) реалистично детектујући проблеме и промене система (друштвене, социјалне и културне). Главни фокус рада је на трилер серијама Беса (2018) и Јужни ветар (2018), које показују рефлекс слабости нашег друштва, али и посебних тема постсоцијалистичког превирања (политике, економије и културе), колективне транзиције (друштвених институција) и кризе личних вредности (породице, морала и етике).

Кључне речи: *криминалистичке серије, локализација жанра, Беса, Јужни ветар, Србија*

др Александра Миловановић је ванредна професорка на Катедри за теорију и историју на Факултету драмских уметности у Београду. Објавила је књиге Имагинарно поље филмске слике, читање и интерпретација (2011) и Ка новим медијима: Трансмедијални наративи између филма и телевизије (2019). Изабрани научни радови: „TV Series, Female Detectives and Cultural Proximity” (2023), „Remediating Yugoslav Television Heritage” (2021), „Serbia: Reco(r)ding the Cinematic Turn” (2020), итд. Монтирала је документарне филмове и серије: EmpowHer (Catalyst Studios, 2023), Деценија власти (Јанко Баљак, 2022, 5 епизода), Журнал о Желимиру Жилнику (Јанко Баљак,

2021), Друга страна свега (Мила Турајлић, 2017), Синема Комунисто (Мила Турајлић, 2011), Вуковар последњи рез (Јанко Баљак, 2006), Инсајдер (Бранкица Станковић, 2008–2014, 45 епизода). Чланица је Европске мреже за студије филма и медија (NECS), једна је од оснивача и чланова Удружења документариста Србије – ДокСрбија и чланица је Удружења филмских монтажера Србије (УФМС). Области истраживања: телевизијске серије, трансмедијско приповедање, дигиталне архиве и нови медији, идентитет и сећање.

Мр Вања Шибалић је дипломирала на Катедри за филмску и телевизијску продукцију Факултета драмских уметности у Београду. Специјализирала је на академским специјалистичким студијама Реклама и медији. Радом „Климатске промене нису бајка – Ожиљци остају“ (2009) освојила је II место на светском такмичењу Међународне адвертајзинг асоцијације под покровитељством Уједињених нација. Магистрирала на ФДУ из области Продукција драмских уметности и медија. Ради као ванредни професор за уметничку област Филмска и телевизијска продукција и ангажована је на предметима Телевизијска продукција, Основе телевизијске делатности и Програмирање аудиовизуелних садржаја. Радила је као креативни директор и координатор продукције многих рекламних кампања из домена хуманитарног деловања и пројеката друштвене одговорности – Velhospice, Бели штап, Завод за трансфузију крви, Очистимо Србију, Плави круг, Карактером против насиља, MTV Exit акција против трговине људима, Чеп за хендикеп и других. Објављује радове из области телевизијске продукције и маркетиншке комуникације. Добитник Сребрне медаље Универзитета уметности у Београду (2004) за допринос раду школи документарног филма Ateliers Varan.

др Нина Михаљинац

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

nina.mihaljinac@fdu.bg.ac.rs

Наука у функцији друштвеног развоја: активирање јавних ресурса за и са локалном заједницом

У излагању бих у својству руководиоца пројекта представила досадашње резултате рада на научном пројекту EPICA, као и планове за даљи ток истраживања: тему и циљеве истраживања; мапу партиципације и резултате анкете; појмовник партиципације; шест студија случаја; ток реализације живе лабораторије – партиципативног акционог истраживања на Новом Београду (Савски кеј, блокови 70 и 45).

Кључне речи: *партиципација у култури и архитектури, акционо партиципативно истраживање, Фонд за науку РС, месне заједнице*

Нина Михаљинац је ванредна професорка на Факултету драмских уметности у Београду и руководилац УНЕСКО Катедре за културну политику и менаџмент у култури Универзитета уметности. Поред наставе, бави се научноистраживачким радом, различитим пројектима у култури, као и уметношћу у Србији и у другим земљама. Радила је експертске послове за Европску унију, Гете институт, Британски савет, Министарство културе РС-Деск Креативна Европа Србија. Објављивала је бројне радове у области културне политике, теорије уметности, студија културе, менаџмента у култури, културне дипломатије, између осталог и за издаваче попут SAGE и Palgrave Macmillan. Занимају је питања друштвеног активизма, демократије, антиколонијализма, алтернативних модела управљања. Руководи научним пројектом ФДУ Empowering participation in arts and architecture: activating public resources for and with community (2021–2024). Њена књига Уметност и политике сећања: траума 1999. (Клио, ФДУ, 2019) бави се политикама сећања у Србији и репрезентацијом НАТО бомбардовања у визуелним уметностима.

др Мирјана Николић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

mirjana.nikolic@fdu.bg.ac.rs

Трендови и перспективе развоја европских и српских медијских индустрија

Од настанка до данас, медији су прошли бројне трансформације и израсли су у целовите системе, медијске конгломерате и нову индустријску грану. Као што индустрија представља машинску прераду и серијску производњу која је брза, ефикасна и гарантује високу продуктивност, тако су медијске индустрије нов модел серијске, масовне продукције, дистрибуције и дифузије садржаја односно медијских текстова чији је циљ најчешће информисање, забава, промоција идеја и производа, а ретко образовање. Највећи број медијских индустрија организован је тако да се продуцирају идентични садржаји у великим серијама, у условима јасне поделе рада и са фокусом на што мањи губитак времена, новца, материјала. Медијске индустрије су дизајниране и послују према законитостима бизниса, што значи да је њихов императив остваривање зараде, тако што се негује публика која је одана и медију као бренду и садржајима које од њих добија. Са конвергентним медијским окружењем, трансформацијом старих у нове, дигиталне медије, капацитети медијских индустрија постају све већи, а некадашња дисеминација садржаја масовном, хетереогеном, неповезаном и атомизованом аудиторијуму трансформише се у фокусирано усмеравање садржаја ка публици која више није слушацац или гледалац већ корисник, конзумент и потрошач који приступа садржајима у приватном простору и на сопственом телефону, таблети, лаптопу. У таквим условима долази до комодификације и монетизације медија и медијских садржаја. Иако су оквири деловања медијских индустрија постављени на универзалним принципима, њихове карактеристике су значајно условљене друштвено-политичким контекстом и технолошким развојем. У том смислу предмет овог рада је анализа актуелних кретања и трендова развоја медијских индустрија у европском и српском простору. И док се у земљама Европске уније идентификује убрзан развој аудио-визуелног сектора, индустрије видео игара и новинске индустрије односно штампе, на нашим просторима се бележи раст коришћења друштвених мрежа, интернет је доминантан канал за све активности, расте тзв. инфлуенсерски маркетинг, што је све доказ крупних промена животних стилова и медијских навика домаће публике. Када је пак реч о медијским индустријама у Србији налази су да се слично европском простору бележи доминација аудио-визуелног сектора,

online оглашавања, али да су врло приметне појаве клијентизма, скривених или отворених веза политичара и носиоца крупног капитала са власницима медија. Наведене трендове рад детектује и покушава да да предлоге за унапређење.

Кључне речи: *медији, медијске индустрије, Европа, Србија, конвергенција, бизнис*

др Мирјана Николић (1966) редовни је професор Факултета драмских уметности у Београду. Главне области истраживања: менаџмент и продукција електронских медија, студије медија, етика медија и историја медија. Објавила је три књиге: Етар над Београдом (1999), Радио у Србији - 1924-1941. (2006) и Радиодифузија у Србији током Другог светског рата (2009) као и преко четрдесет научних и стручних текстова у међународним и домаћим зборницима и часописима. Од 2011. учествује у националном истраживачком пројекту „Идентитет и сећање – транскултурални текстови драмских уметности и медија“, као и међународним COST пројектима. Била је главни и одговорни уредник часописа Зборник радова ФДУ (2011-2017), а обављала је функцију директора Института за позориште, филм, радио и телевизију ФДУ (2011-2017).

Огњен Обрадовић

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

ognjen.obradovic@fdu.bg.ac.rs

Хронотоп изгубљеног града у представама Југословенског драмског позоришта (1991–1999)

Рад испитује како се постјугословенска стварност деведесетих година XX века уписивала у представе Позоришне илузије (1991), Троил и Кресида (1994), Последњи дани човечанства (1994), Буре барута (1995), У потпалубљу (1996) и Београдска трилогија (1997) преко хронотопа изгубљеног града. Намера је да покажемо да се контекст југословенских ратова није уписивао само на оном очигледном, тематско-мотивском плану, већ и у концепције времена и простора савремених текстова и представа – у њихове хронопе изгубљеног града, у којима је насиље човекова судбина.

Кључне речи: *југословенски ратови, насиље, суочавање, језа*

Огњен Обрадовић (1992) је асистент на Факултету драмских уметности у Београду. Његове теоријске преокупације до сада су биле усмерене на однос позоришта и рата и репрезентацију квир идентитета у позоришту и култури. Излагање којим се овде представља засновано је на докторском истраживању Југословенско драмско позориште и југословенски ратови (1991–1999).

Андреа Пјевић

Факултет драмских уметности
Катедра за теорију и историју
pjevicandrea20@gmail.com

Отворен приступ научној литератури у дигиталном добу: Између профита и дијалога

Неједнаком расподелом права на приступ научној литератури, оствареној кроз затворен или ограничен приступ научним информацијама индустрија академског издаваштва постала је једна од профитабилнијих индустрија на глобалном нивоу, а пораст профита је, између осталог, остварен кроз високе цене претплата. Имајући у виду да је постојање могућности приступа научној литератури један од услова за научно-истраживачки рад, систем затвореног или ограниченог приступа научним информацијама се у овом раду испитује као систем који истраживачима отежава могућност читања, анализирања и проблематизовања различитих истраживања, чиме се непосредно угрожава постојање дијалога. У односу на наведени систем, а кроз перспективу филозофије медија и дигиталних студија, проматра се однос између ставова у оквиру високообразовних институција Републике Србије према систему отвореног приступа научним информацијама.

Кључне речи: *издаваштво, дигитализација, потлаченост, демократичност, транспарентност*

Андреа Пјевић рођена је 1998. године у Београду. Завршила је основне и мастер студије позоришне и радио режије у класи професорке Алисе Стојановић и асистенткиње Таре Манић на Факултету драмских уметности у Београду. Студенткиња је докторских студија на одсеку Теорија драмских уметности, медија и културе на Факултету драмских уметности у Београду. Добитница је награде „Др Хуго Клајн“ за најбољег студента позоришне режије у генерацији, додељеној у школској 2019/20. години, као и Годишње награде декана Факултета драмских уметности у Београду за постигнуте изузетне резултате, 2021/22. година. Режирала је представе: Малограђанска свадба Бертолта Брехта – ФДУ, Покретна слика Ени Бејкер – Биоскоп Звезда, Чиста кућа – Атеље 212, Alpha Girls – Битеф театар. Говори енглески, као и португалски језик на основном нивоу.

др Ксенија Радуловић

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

kсенија.radulovic@fdu.bg.ac.rs

Битеф и прва генерација његових критичара

Битеф (Београдски интернационални театарски фестивал) од оснивања 1967. заузима амбивалентан статус у нашој култури. Као водећи интернационални фестивал у нашој средини, представља стабилну вредност наше културе, и то као мејнстрим манифестација, чија етаблираност није предмет дебате. На другој страни, фестивал се од свог оснивања посматра и као „изоловани феномен“ локалне сцене, с отвореним питањем реалног импакта на домаће позориште. Иако се на тему Битефа учестало полемише, његов статус потврђен је још у раној фази фестивала, у његовим формативним годинама. Изузетно важну улогу у афирмацији фестивала имала је група најреферентнијих аутора прве генерација позоришних критичара која је пратила представе Битефа. Сусрет београдске критике са представама раног Битефа – као једне од рефлексивних перформативног заокрета у уметности у 2. половини 20. века – одвијао се ван контекста стабилног и заокруженог теоријског модела; наиме, таква платформа која би помогла у артикулацији експерименталних или радикалних позоришних тенденција доба, тада је била још у настајању. И поред таквих ограничења, наши водећи критичари стварају битефовске опусе који нису временом изгубили на вредности. Неки од њих развијали су приступ тзв. отелотворене критике (нпр. В. Стаменковић), а неки су унели радикалне иновације у жанр позоришне критике, посебно у формату дневних новина, мењајући њену структуру, морфологију, језик (нпр. М. Первић). Један део аутора који припада првој критичарској генерацији Битефа од раних година фестивала развија и својеврсни дијалог с Битефом, полемишући са одређеним концепцијским аспектима, партикуларним селекцијама или представама – али никада не доводећи у питање сам статус и значај фестивала на локалној сцени. Таква тенденција постаје готово континуирана, па се наставља и у 21. веку, када наша референтна критика, имајући свакако у виду извесну фрагилност фестивала у домаћим условима, подстиче дијалог о битефовским естетским одредницама у измењеном / савременом контексту.

Кључне речи: *Битеф, позориште, нове позоришне тенденције, позоришна критика*

Ксенија Радуловић је ванредна професорка на ФДУ / студије позоришта и извођења. Ауторка је књига *Корак испред и Сурова класика: редитељски заокрети у тумачењу драмске класике*. У периоду 2001–2012. била је директорка Музеја позоришне уметности Србије и главна уредница часописа *Театрон*; уметничка директорка *Стеријиног позорја* (2010-2012). Од 2020. главна је уредница *Зборника радова ФДУ*. Добитница је *Стеријине награде за позоришну критику* и *Награде за књигу која доприноси образовно-иновативној пракси* (*Фестивал хуманистике, културе и уметности*).

др Маја Ристић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

maja.ristic@fdu.bg.ac.rs

Синергија у тимском раду као фактор успеха независног позоришта у Србији и региону

Основни циљ рада је да истражи облике тимског рада у „независним“ позориштима у Србији и појединим позориштима у земљама региона, као и да дефинише појам и особеност „независног“ позоришта. Тимски рад, формирање, одржавање тимова у позоришту је кључна етапа у раду на позоришном пројекту. Одржавање групне динамике, залагање и неговања хуманистичких вредности, попут сарадње, поштовања различитости и доброте у групи ради остварења заједничког циља који превазилази личне амбиције уметника, пружа „независном“ позоришту бројне предности у достизању оригиналних уметничких резултата. За разлику од институционалног позоришта, „независна“ позоришта и позоришне трупе, стварају чвршће везе између глумаца, плесача и редитеља на пројекту чиме се појачава мотивација, подстиче креативност. У раду ће бити истражени и облици „меке“ комуникације која доприноси стварању бољих односа у тиму. Основна хипотеза рада треба да укаже на чињеницу да се већа синергија у тимском раду постиже у „независним“ позориштима, а која је подстакнута неизвесношћу са којом се ова позоришта суочавају свакодневно. У раду ће бити коришћене теорије менаџмента људских ресурса (Торингтон Хол, Тејлор, Рахимић, Суша), теорија хуманистичког менаџмента и синергије у тимовима Абрахама Маслоуа. Студија случаја односиће се на истраживање тимског рада у позоришту на примеру рада Дах театра и Градског позоришта „Јазавац“ у Бања Луци.

Кључне речи: *флексибилност, толеранција у раду, заједнички циљеви групе, посвећеност*

Др Маја Ристић редовна је професорка Факултета драмских уметности, Катедре за менаџмент и продукцију позоришта радија и културе, на којој предаје предмете из области менаџмента и продукције позоришта, као и предмет менаџмент људских ресурса. Објавила је две књиге, Публика мјузикла Задужбина Андрејевић (2014) и Менаџмент позоришта, људски ресурси у обликовању позоришне представе. Научне радове објављивала је у Зборнику ФДУ, Зборнику Матице српске за друштвене науке,

часопису Култура и многим другим. Учествовала је на међународним конференцијама Факултета драмских уметности, али и конференцијама факултета и универзитета у региону. Уређивала је два зборника: Шездесет година Катедре за менаџмент и продукцију, позоришта радија и културе – прошлост, садашњост и будућност (ФДУ, 2020) и Креативност и иновације у продукцији драмских уметности, медија и културе (ФДУ, 2023). Била је председница жирија на међународном позоришном фестивалу глумца Zaplet open градског позоришта Јазавац у Бања Луци, октобар 2023.

др Љиљана Рогач Мијатовић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

ljiljana.rogac.mijatovic@fdu.bg.ac.rs

Културне и креативне индустрије у универзитетским студијским програмима

Делатности у оквиру културних и креативних индустрија показују растући тренд почетком новог миленијума у земљама широм света. У раду се испитује како су се културне и креативне индустрије развијале у универзитетским студијским мастер програмима и који су географски оквир покривале. Концептуални оквир културних и креативних индустрија разматра се кроз интердисциплинарни интерпретативни приступ. Конкретно, у раду се анализира позиција културних и креативних индустрија спрам академских области и категоризација. Постаља се питање које знање се производи кроз универзитетске студијске програме, те како иновативни универзитетски програми могу подржати даљи развој културних и креативних индустрија у домену јавних политика и стваралаштва. Кроз упоредну анализу одабраних примера студијских програма показују се значај и применљивост студијских програма у развоју сектора.

Кључне речи: *културне и креативне индустрије, студијски програми, јавне практичне политике, квалитативна анализа, интердисциплинарни приступ*

Др Љиљана Рогач Мијатовић ванредни је професор на Катедри за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе на Факултету драмских уметности Универзитета уметности у Београду. Докторирала је 2012. на Универзитету уметности у Београду у области међународних културних односа. Области њеног истраживачког интересовања су: културна дипломатија, културна политика и студије културе. Ауторка је књиге Културна дипломатија и идентитет Србије, као и низа научних радова. Учествоје у више међународних научних пројеката и COST акција. Члан је Научног савета Фонда за науку и EU COST Actions Review Panel Member.

Маша Сеничић

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

msenicic@gmail.com

Хипертекст и манифестација поетског: лутања у дигиталном простору

Ритам података у екранском простору покреће језик, а све визуелне информације покреће код; у том смислу, основни материјал писања – традиционално схваћен у свом стабилном облику – сада се налази и у темељу свих дигиталних медија (К. Голдсмит, 2011). Примењујући интердисциплинарни теоријски анализу која укршта студије културе, студије књижевности и студије екранских медија, овај рад испитује домете и могућности трансформације поетског текста – не нужно литерарног, али по природи израза експерименталног – у оквиру специфичне архитектуре Интернета. Овим истраживањем предлажемо да се хипертекст (Џ. П. Ландоу, 2006) може разумети и као динамички поетски материјал, остварен у виду графички комплексног и варијабилног дигиталног простора. Сагледавање поетског текста је кроз историју уметности било антропоцентрично, а његова манифестација увек готово скулптурална – било да је писана или вербална. Хипертекст, са друге стране, фигурира као текстуални, аудиовизуелни или пастишни запис настао комбиновањем метода: људског фактора и електронске технологије. Овај вишеслојан, нелинеаран, посредован, аутореференцијалан структурални чинилац сајбер културе (Д. Бел, 2001) подразумева темпорално и наративно гранање на мрежи, при чему закључујемо да препознавање и ишчитавање поезије у дигиталном простору може бити схваћено и као својеврсно психогеографско лутање (*dérive* - Г. Деборд, 1956).

Кључне речи: *текст, интернет, dérive*

Маша Сеничић (Београд, 1990) посвећена је у свом раду вишеструким облицима текста, од поетских, преко новинарских и есејистичких, до академских. Коселекторка је Храброг Балкана на Фестивалу ауторског филма и докторанткиња на Факултету драмских уметности, а кроз удружење Филмкултура доприноси неформалној едукацији омладине у пољу аудио-визуелне културе. Као ауторка и уредница била је део бројних медија и публикација, а у улози модераторке, координаторке и/или менторке учествовала је у разноврсним локалним и међународним пројектима, радионицама и манифестацијама, пре свега у области филма и књижевности. Њена поезија објављивана је у локалним и међународним часописима, антологијама, зборницима. Написала је награђене две

књиге: Океан (2015) и Повремена попут викенд-насеља (2019). Сеничић је фокусирана на интердисциплинарне пројекте који упориште имају у експерименталном приступу тексту и структури материјала; неки од њих реализовани су као самостална изложба (Златна обала) или као део колективних излагања/радионица/издања (Културни центар Београда, Institute of Network Cultures, Музеј Југославије и др.).

др Ениса Успенски

Факултет драмских уметности

Катедра за теорију и историју

enisa.uspenski@gmail.com

Наратив и догађај у драматизацијама руских класика (Толстој, Достојевски, Гончаров)

Теоријски оквир овог рада гради се на опозицији два типа стварности, који према Кејт Фридеман, карактеришу драму и епику. Прва се заснива на догађају, присутном овде и сада, а друга на причи (наратив) о догађају/догађајима. Ослањајући се на наратологију Волфа Шмита, показаћемо на примерима руских класика (Достојевски, Толстој, Гончаров) како на наративну структуру утичу догађаји који мењају почетну ситуацију (спољашњу у описиваном свету: природни, акциони и интеракциони и унутрашњи овог или оног лика, ментални догађаји). Најзад, показаћемо какву улогу има „догађајност“ наративне структуре у „преводу“ прозног текста на драмски.

Кључне речи: *наратив, догађај, драматизација, руски класици*

Проф. др Ениса Успенски, изабрана у звање редовног професора на Факултету драмских уметности за научну област русистика, 2018. године. На основним студијама предаје предмете из руског језика и руске културе, на мастер студијама изборне предмете Достојевски у филму и позоришту и Руско позориште на рубу XIX-XX, на докторским студијама: Руске теме: филм и позориште. Ужа научна интересовања су јој: достојевистика, руско позориште и емигрантологија. Аутор је више монографија и великог броја научних радова, која објављује у водећим домаћим и страним научним часописима из области хуманистике.

Вирџинија Ђековић Микетић

Факултет драмских уметности

Катедра за менаџмент и продукцију позоришта, радија и културе

virdzinia@gmail.com

Партиципативне праксе одлучивања у сектору културе – случај Форума за културу

Акционим планом културног развоја Града Новог Сада за период 2017–2018. године („Службени лист Града Новог Сада“, број 30/17), који садржи активности неопходне за спровођење Стратегије културног развоја Града Новог Сада за период 2016–2026. године, створени су предуслови за формирање Форума за културу као перманентног тела за комуникацију између Градске управе за културу/члана Градског већа за културу и свих релевантних актера у култури Града Новог Сада код којих постоји интерес за укључивање у процес планирања културног развоја. Са аспекта децентрализације културе овакав огледни модел требало би да понуди решења у погледу увођења нових пракси грађанског укључивања у систем израде и усвајања стратешких планова и практичнијег и ефикаснијег локалног организовања. Форуми за културу као партиципативни механизам нуде скоро па идеалну форму за праћење и идентификовање потреба, изградњу платформе за дугорочну активацију заједнице, правовремено реаговање на проблеме и изазове, и на крају успостављају јединствену хоризонталу синергијског деловања грађана (публике), доносиоца одлука, културних радника и уметника у оквиру једне сцене. Ипак, оваква идеализована претпоставка не може побећи од питања спремности свих поменутих актера да се без претходне стимулације укључе у овакве процесе, као и предвиђања гаранције имплементационог механизма донесених одлука. Детаљнијом анализом резултата до сада реализованих форума, као и закључцима насталим на основу експерименталног извођења Форума у другим градовима од стране Асоцијације Независна културна сцена Србије покушаћемо да пружимо шире увиде у претпоставку културе као заједничког добра и да понудимо препоруке за унапређење овог пожељног модела.

Кључне речи: *грађанска партиципација, одлучивање, локална заједница, културна политика градова, заједничка добра*

Вирџинија Ђековић Микетић, докторанткиња је на научним студијама Менаџмента културе и медија на Факултету драмских уметности, активисткиња и радница у култури. У свом научном раду бави се истраживањима могућности партиципативних пракси у области културних политика, релацијама заједничког добра и локалног грађанског организовања, односом медија и заједнице. Кроз практичан рад преко петнаест година учествује у кампањама јавног заговарања за унапређење система савремене уметничке сцене, посебно у цивилном сектору. Чланица је међународног УНЕСКО одбора за цивилни сектор у оквиру Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза. Неколико година била је чланица управног одбора Асоцијације Независна културна сцена, чија је и данас активна чланица. Ради на Институту за Филозофију и друштвену теорију и програмска је директорка организације Тачка комуникације.

Национални научни скуп
НАДА: Науке у драмским уметностима
Књига апстраката

Уредници:
Милан Ђорђевић и Јелена Кнежевић

Издавач:
Факултет драмских уметности – Институт за позориште, филм, радио и
телевизију
Булевар уметности 20, Нови Београд, Србија

За издавача:
Милош Павловић, декан

Прелом:
Тијана Цветковић

Лектура:
Биљана Митровић

Коректура текстова:
Александра Протулипац

ISBN – 978-86-82402-07-7

Конфереција се организује уз подршку Министарства науке,
технолошког развоја и иновација Републике Србије и Града Београда
– Секретаријата за културу.